

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

You have Downloaded, yet Another Great
Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

**SA EXAM
PAPERS**

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI YA 12

TSHIVENDA LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA U
THOMA (FAL)

BAMMBIRI LA VHURARU (P3)

LARA 2012

MARAGA: 100

TSHIFHINGA: awara 2½

Bammbiri ili li na masiatari a 7.

PFESANI

1. Heli bammbiri li na KHETHEKANYO THARU:

KHETHEKANYO YA A: Zwibveledzwa zwa vhusiki (Maanea) (50)
KHETHEKANYO YA B: Zwibveledzwa zwilapfu zwa vhudavhidzani (30)
KHETHEKANYO YA C: Zwibveledzwa zwipufhi zwa vhudavhidzani (20)
2. Fhindulani mbudziso NTHIHI u bva kha khethekanyo INWE NA INWE.
3. Nwalani nga luambo lune na khou lingwa ngalwo.
4. Thomani khethekanyo inwe na inwe kha siatari liswa.
5. Ni fanela u pulana (tsumbo: mapa wa muhumbulo/nyolo/tshati ya nyelelo/maipfi a re khii na zwiinwe), u vhalulula na u sedzulusa mushumo wanu. Pulane yanu i tea u RANGELA maanea.
6. U pulana hothe hu tea u sumbedzwa nga u ralo. Ni eletshedzwa u thutha pulane yothe nga u tala mutalo u budekanyaho khayoy.
7. Ni eletshedzwa lwa tshothe uri ni shumise minetse i re henefha kha 80 kha KHETHEKANYO YA A, minetse ya 40 kha KHETHEKANYO YA B na minetse ya 30 kha KHETHEKANYO YA C.
8. Nomborani phindulo dzanu sa zwe thoho dza nomboriswa zwone kha bammbiri la mbudziso.
9. Nani phindulo inwe na inwe thoho yo teaho.
PFESANI: Musi ni tshi vhala tshivhalo tsha maipfi, maipfi a re kha thoho ye na nanga ha tei u katelwa kha itsho tshivhalo.
10. Nwalani nga vhudele nahone zwi no vhalea.

KHETHEKANYO YA A: ZWIBVELEDZWA ZWA VHUSIKI (MAANEA)

MBUDZISO 1

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha dza malo dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yaṅu vhu vhe maipfi a u bva kha 250 u ya kha 300.

- 1.1 Shangoni ḽa Afrika Tshipembe hu na tshaka dzo fhambanaho dza vhuendi. Nga nthani ha mvelaphanda ya themamveledziso na thekhinolodzhi ho no thomiwa na tshiendisi tsha *Gautrain*. Samusi tshi tshithu tshiswa, no tamavho u tshi namela, u itela uri ni pfe kutshimbilele kwatsho. Nwalani maanea nga ṭhoho heyi:

Duvha ḽe nda namela Gautrain [50]

- 1.2 Muthu muṅwe na muṅwe vhutshiloni hu na buḽo ḽa zwa mishumo ḽine a ḽi funesa nahone u tama arali miḽoro yawe i tshi wedza. Nwalani maanea nga ṭhoho heyi:

Buḽo ḽa zwa mishumo ḽine nda ḽi funesa [50]

- 1.3 No ri ni tshi vuwa ḽiṅwe ḽuvha nga matsheloni na wana baisigila ye na rengelwa nga ḽuvha ḽaṅu ḽa mabebo yo tswiwa. Na ri ni tshi zwi humbula na pfa mbilu yaṅu i tshi vhavha, nga maanda ni tshi humbula na lwendo lwa u ya tshikoloni. Nwalani maanea nga ṭhoho heyi:

Zwi nkhumbudza baisigila yanga [50]

- 1.4 Kha shango ḽa demokirasi nahone ḽo bvelaho phanda hu na tshaka dzo fhambanaho, tshaka dzo ṭanganelaho. U wana vhana vha hedzi tshaka vha tshi dzhena tshikoloni tshithihi. Vhaṅwe vha vhana vha ita na u dzula kha bannga nthihi. Vhaṅwe vha a dovha vha tamba vhoṭhe vhe dzikhonani. Zwino inwi nwalani maanea ni tshi khou ima na ṭhoho heyi, kana ni tshi khou i hanedza:

*U dzhena tshikolo tsha vhana vha tshaka dzo ṭanganelaho ndi zwavhudi/
U dzhena tshikolo tsha vhana vha tshaka dzo ṭanganelaho a si zwavhudi* [50]

- 1.5 Vhunzhi ha vhabebi vhane vha ḽikona vha isa vhana zwikoloni hune ha vha na phera dza u eḽela kana hoṣiteḽe. Vhana havha vha wanala vha nga tshavho. Zwino inwi nwalani maanea nga ṭhoho heyi:

Vhudi na vhuṽhi ha u dzhena tshikolo u tshi dzula hoṣiteḽe [50]

- 1.6 T̃alelani tshifanyiso hetshi nga vhusedzi uri ni ḑo kona u ṛwala maanea ane a anana natsho. Maanea aṇu ni a ṛee ṭhoho iné na funa.

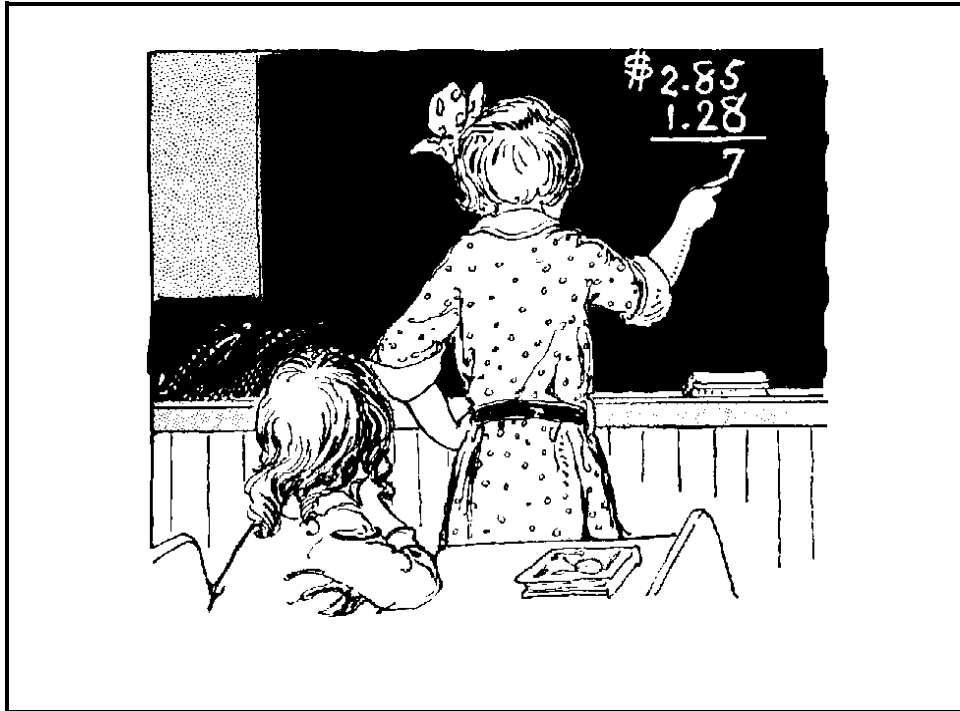
[50]

- 1.7 T̃alelani tshifanyiso hetshi nga vhusedzi uri ni ḑo kona u ṛwala maanea ane a anana natsho. Ni ṛee maanea aṇu ṭhoho yo teaho.

[50]

- 1.8 T̃alelani tshifanyiso hetshi nga vhusedzi uri ni d̃o kona u ñwala maanea ane a anana natsho. Ni ñee maanea aṇu t̃hoho yo t̃eaho.

[50]

T̃HANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A:

50

KHETHEKANYO YA B: ZWIBVELEDZWA ZWILAPFU ZWA VHUDAVHIDZANI

MBUDZISO 2

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha nna dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yanu vhu vhe na maipfi a u bva kha 120 u ya kha 150 (zwi re ngomu fhedzi).

2.1 VHURIFHI HA TSHIOFISI

Inwi sa muniwaleli wa Khoro ya Vhagudi afho tshikoloni tsha hanu no nangiwa uri ni niwalele Thohoyatshikolo ni tshi vha humbela uri hu fariwe vhumambo ha nyonesano ha vhagudi vha Gireidi ya12. Nwalani uho vhurifhi ni vhu livhise kha Thohoyatshikolo tsha hanu.

[30]

2.2 TSHIPITSHI

Inwi ni murangaphanda wa vhaswa vha muvhunduni wa hanu, zwino no ramba tshivhidzo tsha vhaswa hu u itela u tutuwedzana nga tshanu kha masia o fhambanaho a vhutshilo. Zwino inwi nwalani tshipitshi ni tshi khou vha tutuwedza kha ayo masia a vhutshilo.

[30]

2.3 MUFHINDULANO

Khaladzi anu u vho vhonala e muthu ane a khou thoma zwa u tshimbilatshimbila na vhatukana/vhasidzana. Hezwi zwo khwathiswa nge liniwe duvha a sa edele hayani, na vhabebi vha vho thoma u gungula. Zwino inwi nwalani mufhindulano we wa vha hone vhukati ha khotsi anu na uyo khaladzi anu vha tshi khou mu nea ngeletshedzo ya u dibvisa kha zwiito izwo zwi songo daho.

[30]

2.4 MEMORANDAMU

Khotsimunene wanu vha na bindu. Khalo vho thola vhathu vha re na tshivhalo. Vhashumi vha hone a vha thonifhi zwifhinga zwa u dzhena mushumoni na zwa u tshaisa. Zwino inwi nwalani memorandamu sa mune wa bindu ni tshi kaidza vhashumi kha izwo zwiito zwavho.

[30]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 30

KHETHEKANYO YA C: ZWIBVELEDZWA ZWIPFUFHI ZWA VHUDAVHIDZANI

MBUDZISO 3

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha tharu dzi tevhelaho. Vhulapfu ha hone vhu tea u vha maipfi a u bva kha 80 u ya kha 100.

3.1 GARATA YA THAMBO

Minisitara wa Pfunzo vho tangedza thambo ya uri vha de vha ambe na vhaswa vha muvhunduni wa hanu. Vhoiwe sa vhaswa vhane vha funa vhañwe vhaswa, no vha na lutamo lwa u ramba vhañwe vhaswa vha vhuponi ha tsini uri vha wanevho zwine vhoiwe na do kanzwiwa ngazwo. Zwino inwi niwalani garata ya u ramba avho vhaswa.

[20]

3.2 POSIKARATA

Mukomana wanu ndi kale o vuledza pfunzo dzawe a sa wani mushumo. Hone Mudzimu vho mu humbula o u wana. Zwino inwi mu niwaleleni posikarata ni tshi khou mu tamela mashudu kha uyo mushumo wawe.

[20]

3.3 MASIA

Khotsi anu vho renga thundu vhengeleni la fanitshara. Havho vha vhengeleni vhane vha khou disa thundu ha hanu a vha hu divhi. Zwino inwi vha niwaleleni masia a u bva vhengeleni u swika ha hanu.

[20]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C:	20
MARAGAGUTE:	100